

Beste lezer,

Net als 2020 eindigt 2021 helaas weer in een *lockdown* en ik ben vast niet de enige die deze periode als een *déjà vu* beleeft. De coronarestricties hadden ook impact op de activiteiten van het afgelopen najaar. Op 4 november gaf onze postdoc Andrea Trameri een lezing over het onderzoek dat hij de komende jaren aan het NINO zal gaan uitvoeren – dit hybride event was zowel live in het Lipsiusgebouw in Leiden als thuis via een livestream te volgen. De NINO-EOL-najaarslezing op 25 november was wegens inmiddels aangescherpte maatregelen helemaal online; via Zoom hield Mladen Popović een lezing over zijn onderzoek naar de schrijvershanden van de Bijbel, die door 120 mensen werd bijgewoond. Ook heel goed bezocht was de Veenhoflezing op 10 december, die dit jaar voor het eerst (en hopelijk het laatst) als online event plaatsvond. Spreker was Eva Cancik die ons vanuit Berlijn meenam naar de wereld van schrijvers en geleerden in het oude Mesopotamië. Wij zijn alle sprekers erg dankbaar voor hun prachtige verhalen en hun flexibiliteit bij de steeds veranderende omstandigheden.

Eind oktober kregen we bezoek van Antonis Kourkoulakos uit Münster; zijn verslag kunt u verderop in de nieuwsbrief lezen. Op 26 november ontvingen we Herman Paul en zijn studenten van de *Humanities Lab*-module *History of the Humanities* die de collecties en de archieven van het NINO kwamen bezichtigen.

De laatste dag van november was de laatste officiële werkdag van onze eerste NINO post-doc Lucy Bennison-Chapman. Lucy begon in september 2019 en dankzij een NWO-subsidie kon haar tweejarige aanstelling met drie maanden worden verlengd ter compensatie voor de opgelopen vertraging wegens corona. Gelukkig hoeven we nog niet helemaal afscheid van haar te nemen; Lucy blijft het komende jaar verbonden aan het NINO als gastonderzoeker. De *proceedings* van het door haar georganiseerde symposium *Bookkeeping without Writing* liggen momenteel bij de drukker en zullen in de loop van 2022 verschijnen in de PIHANS-serie. We zijn Lucy heel erg dankbaar voor al haar inzet voor het NINO en voor de prettige samenwerking!

Vorige week vond het tweede NINO postdoc congres *Making and Experiencing Graffiti in Ancient and Late Antique Egypt and Sudan* plaats, georganiseerd door Julia Hamilton. Dit online event was in alle opzichten zeer succesvol, met in totaal meer dan 450 aanmeldingen van over de hele wereld. De *proceedings* zullen te zijner tijd worden gepubliceerd in de serie *Egyptologische Uitgaven*.

Ter afsluiting nog een korte update omtrent subsidies en prijzen: in 2021 heeft de Academische Commissie de volgende subsidies toegekend: 2 Publicatiesubsidies (Keshia Akkermans en Frederik Rogner), 3 Incoming Mobility Grants (Khaled Ismail, Anita Fattori en Brien Garnand), 2 Outgoing Mobility Grants (Marylène van den Hoorn, Hanna Hoogenraad) en 1 Congresssubsidie (Frederik Rogner). Op dit moment zijn de

beoordelingen van de NINO-scriptieprijs in volle gang; de winnaars zullen bekend worden gemaakt tijdens de NINO-dag op 27 januari.

Voor nu wens ik iedereen heel fijne feestdagen en de beste wensen voor 2022, en hopelijk tot snel in het nieuwe jaar!

WW

Happy holidays!

Best wishes for 2022

Kerstvakantie NINO-bibliotheek

Tijdens de huidige lockdown zijn de openingstijden van onze bibliotheek ongewijzigd. Het dragen van een masker over neus en mond is verplicht en er wordt geventileerd.

In de week tussen Kerst en Nieuwjaar is de NINO-bibliotheek gesloten, zoals gebruikelijk.

- vrijdag 24 december: kerstavond, sluiting vanaf 15.00u
- zaterdag 25 december 2021 tot maandag 3 januari 2022: kerstvakantie

Nieuws uit het NINO- onderzoekscentrum

Tussen de corona-restricties door is het toch mogelijk gebleken om wetenschappelijk onderzoek te steunen met verschillende NINO-subsidies:

Fieldwork Subsidy report: De opgravingen van 2021 te Chlorakas-Palloures

Bleda Düring

De opgravingen van Palloures, een dorpje uit de kopertijd op Cyprus, werden het afgelopen jaar deels gesponsord door het NINO (Fieldwork Subsidy). Het doel was om de subsidie van het NINO te gebruiken om meer grip te krijgen op chronologische veranderingen in aardewerktypen en voedselbronnen door middel van het zorgvuldig opgraven van een sequentie van ca. 2800-3200 v.Chr., en het heel precies dateren van die sequentie met C14-dateringen.

Dat we een seizoen hebben kunnen werken in 2021, in het midden van de corona-pandemie, mag een klein wonder heten. Dit was het enige Leidse archeologische veldwerkproject in het buitenland dat dit jaar door kon gaan. Ondanks dat we noodgedwongen moesten uitwijken naar juli en augustus, de heetste maanden van het jaar, waren de deelnemende studenten bijzonder gelukkig dat ze konden leren opgraven.

Een kenmerk van opgravingen is dat je nooit precies weet wat je gaat vinden. De opgravingsput die we geoormerkt hadden om een sequentie van het Laat- naar Midden-Chalcolithicum op te graven, bleek een geweldige concentratie stenen te bevatten, en het vrijleggen, uitprepareren, en documenteren van steeds weer een nieuwe laag stenen is extreem tijdrovend. Het moet secuur gebeuren omdat er vaak muren en structuren in dergelijke concentraties verborgen zitten. Een mooie sequentie kwam dus niet uit deze put, wel een stukje van een gebouw met een brandpakket vol met complete potten en andere artefacten, dat we in het volgende seizoen verder gaan vrijleggen.

Het meest spectaculaire resultaat van het seizoen was de opgraving van een huis vol met complete voorraadpotten. We schatten dat er ca. 40 aanwezig waren bovenop mooie pleister vloeren, een haard, en allerlei maalstenen. Deze objecten lagen deels in een aspakket, wat er op lijkt te wijzen dat het gebouw in de brand gestaan heeft en mogelijk daardoor ingestort is. Bijzonder was de vondst van een verbrande balk op de vloer. Deze balk zal binnenkort worden geanalyseerd door een dendro-chronoloog (een specialist die aan de hand van de jaarringen heel precies kan bepalen wanneer de boom heeft geleefd), en we hopen daarmee een heel precieze datering van dit gebouw te krijgen.

Team van Palloures 2021, eerste 3 weken (foto van Ian J. Cohn).

De opgraving van de voorraadpotten (foto van Ian J. Cohn).

Dit soort contexten zijn voor archeologen natuurlijk heel spannend, omdat we kunnen reconstrueren wat de capaciteit is geweest van de voorraadpotten, en we mogelijk iets kunnen zeggen over wat er in de potten zat. Om dat te achterhalen hebben we heel veel monsters genomen rondom deze potten voor onderzoek naar botanische resten zoals zaden en planten, en voor onderzoek naar phytolithen, microscopische silica overblijfselen van planten. Het opgraven van de verrommelde (ingestorte en verploegde) assemblages was een mooie uitdaging waar we veel technologische snufjes voor hebben gebruikt, met onder andere 3D-fotografie en de documentatie van elke individuele scherf.

Student Research Assistant report

Paul van 't Hof

Het afgelopen jaar heb ik mij als NINO Student Research Assistant mogen verdiepen in het ceramisch materiaal van het Chlorakas-Palloures archeologisch veldwerk project, onder leiding van dr. Bleda Düring (zie www.palloures.eu). Dit project richt zich op de Cypriotische Kopertijd aan de westkust van het eiland (ca. 4000-2500 BCE). In een jaar getekend door Covid-19 ging dit echter niet zonder slag of stoot. Allereerst was het een hele klus om toegang te krijgen tot de collectie en moest het onderzoek worden uitgevoerd binnen de kaders van de bekende gezondheidsmaatregelen. Dit had grote invloed op het werktempo en de voortgang van het

onderzoek, maar was desondanks een goede ervaring voor mij als archeologiestudent.

Mijn taak was om zo veel mogelijk scherven uit de onderzoekscollectie (ruim 1500) te analyseren en documenteren in een database gemaakt in Microsoft Access. Deze database is speciaal voor het project ontworpen door dr. Charalambos Paraskeva, de aardewerk-specialist van het team. De database bevat alle onderdelen die belangrijk zijn voor aardewerkanalyse. Denk hierbij aan type en mogelijke functie, maar ook kleur, textuur en behandeling van het oppervlak. De ervaring die ik heb opgedaan tijdens mijn bachelor archeologie kwam enigszins van pas, maar het was vooral leren en bekend raken met het materiaal tijdens het onderzoek zelf.

Aan de slag met het bekende 'Munsell Soil Color'-boek om de juiste kleur van het aardewerk te bepalen (foto: M. Hadjigavriel).

Hierbij kreeg ik hulp van dr. Paraskeva en PhD-kandidaat Maria Hadjigavriel die beide betrokken zijn bij het project en verantwoordelijk zijn voor het aardewerk. Zij leerden mij alle kneepjes van het vak, zoals de identificatie van de scherven en het invoeren van de bovengenoemde karakteristieken in de database. Al snel kwam er regelmaat in de analyse; al het aardewerk is gemaakt zonder het gebruik van een pottenbakkersschijf en is over het algemeen vrij zacht. Ook is er veel gevallen een rode sliplaag op het oppervlak aangebracht, het

zogenaamde 'Red Monochrome' aardewerk. In een ander geval is er een witte sliplaag aangebracht met daarover een rode laag ter decoratie, wat 'Red-on-White' aardewerk wordt genoemd. Dit zijn enkel een aantal voorbeelden van de vele eigenschappen die moesten worden ingevoerd.

Voorbeeld van een 'Red-on-White' scherf van Chlorakas-Palloures met een rode decoratiestreek aan de bovenrand (foto: auteur).

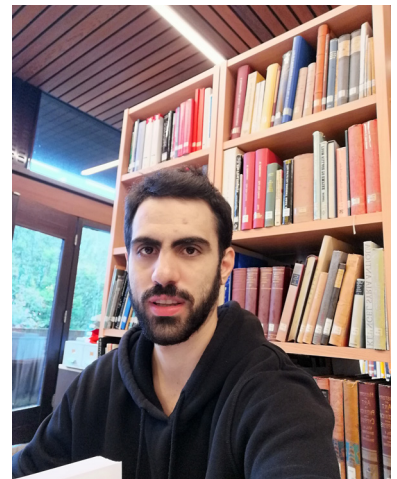
Al snel bleken de 1500 scherven een te grote hoeveelheid om volledig te analyseren. Uiteraard speelde Covid-19 hierin een rol en zorgde dit voor vertraging nog voordat het onderzoek kon beginnen. Echter had ik als bachelor student ook weinig ervaring en moest ik gewend raken aan het aardewerk. Ook was de database vernieuwd voor het project waardoor technische mankementen niet waren uitgesloten. Desondanks ben ik er in geslaagd om ruim 250 scherven volledig te analyseren en is de eerste stap gezet. Als het project volgend jaar wordt vervolgd, zal het werktempo ongetwijfeld hoger zijn.

Ik wil dr. Bleda Düring bedanken voor de kans die hij mij gegeven heeft om dit onderzoek uit te voeren en zijn vertrouwen in mij gedurende het jaar. Ook bedank ik het NINO voor het selecteren van ons project en voor het geven van de subsidie wat het mogelijk heeft gemaakt om het onderzoek uit te voeren. Tenslotte bedank ik ook het team van Chlorakas-Palloures voor hun inzet en samenwerking tijdens het zware veldwerkseizoen van 2021.

Incoming Mobility Grant report

Antonis Kourkoulakos

In late October 2021 I was quite fortunate that the Covid 19 pandemic conditions allowed me to visit Leiden for three weeks with the support of the NINO Incoming Mobility Grant. Due to the development of the pandemic, I was forced to postpone my trip to Leiden multiple times (originally planned for February 2021). In any case, it was a pleasure to be back to Leiden and in the NINO library in particular, where I spent so many hours studying during my MA studies in Leiden.

The purpose of my Incoming Mobility Grant was for me to access the rich book collection that NINO has in its premises, in the frame of my PhD research in Near Eastern Archaeology. This visit enabled me to access various excavation publications that were not available to me either in my home university or in other institutes throughout Europe. These publications were crucial for my PhD research and without them, the analyzed data in my research would not have been as complete as they are now.

My stay in Leiden coincided with the introductory lecture of the new NINO postdoctoral fellow, Andrea Trameri. His research is very close to my own PhD project (though we are dealing with different areas of Anatolia) and his talk gave me fresh ideas for my own project. Furthermore, the engaging discussions with the director of the institute (and my former MA thesis supervisor!) Willemijn Waal and other former professors of mine, such as Alwin Kloekhorst and Jorrit Kelder, gave me plenty of feedback and inspiration for my research.

I am very grateful for the help of the NINO's staff who took care of all the necessary arrangements before and during my visit, and made my stay at Leiden a quite enjoyable and memorable experience.

**Conference Subsidy Report:
Rooted Cities, Wandering Gods. Inter-urban
religious interactions in the Ancient World –
conference 18-20 November 2021, Groningen**

Christina Williamson

Cult, ritual and belief were crucial components of collective identities throughout the pre-modern world, and may be argued as fundamental to the self-image of cities. But how did religious practices foster relations between cities or other communities and at which scales? This was a driving question behind the conference *Rooted Cities, Wandering Gods. Inter-urban religious interactions in the Ancient World* which took place 18-20 November at the Doopsgezindekerk in Groningen and online, with support from the NINO.

The conference was organized by Tom Britton and Adam Woznura within the framework of the projects *Connecting the Greeks. Multiscalar festival networks in the Hellenistic world* (Groningen) and Robin van Vliet from *Anchoring Empire (OIKOS Anchoring Innovation)*, and in collaboration with the project *Religion and Urbanity – reciprocal formations* at the Max Weber Institute in Erfurt. Christina Williamson, Onno van Nijf, and Lidewijde de Jong had advisory roles in the organization.

Sixteen historians and archaeologists participated from Germany, Greece, Italy, the Netherlands, the UK, and the US. Intentionally drawn from different backgrounds and career stages, these scholars addressed topics through a broad range

of sources from across the Mediterranean, but also Mesopotamia and Syria, with a timespan that stretched from the Bronze Age to the early imperial era. The tightening restrictions related to COVID-19 led to a stronger online presence than was originally envisaged, but the discussions were nonetheless lively and engaging. Panels were organized along the themes of urban networks, building identities, shared cults, urban landscapes, and long-distance connections. Some concepts that emerged include the role of social actors at the local level, the difference between physical and social distance in religious networks, the importance of visibility and landmarking, the control of time, synchronicity and the deep past, ritual practices and place-making. The publication of the proceedings will make this available for a wider audience. Meanwhile, the program and conference recordings may be found at <https://rootedcitieswanderinggods2021.wordpress.com>.

Komende subsidies

Scriptieprijsen 2021

De beoordelingen van de Scriptieprijsen zijn bijna afgerond. Tijdens de NINO-dag op 27 januari 2022 worden de winnaars van de NINO-Scriptieprijsen bekendgemaakt en de prijzen uitgereikt. Hartelijk dank aan alle juryleden voor hun werk!

Jaarprijs Cuijpers-Opdenakker

NINO, Ex Oriente Lux en het echtpaar Cuijpers-Opdenakker reiken jaarlijks een prijs uit voor het beste wetenschappelijke artikel over het Oude Nabije Oosten. Deze is bedoeld voor jonge wetenschappers in Nederland die een artikel in de vakgebieden van het Oude Nabije Oosten hebben gepubliceerd. De winnaar ontvangt een geldprijs van € 500 en brengt het winnende artikel aan het bredere publiek.

De deadline voor het insturen van artikelen is 15 februari 2022. De prijs wordt uitgereikt in juni/juli 2022. Op de NINO-website staat meer informatie kunnen artikelen ingediend worden om mee te dingen voor de prijs.

Aanvraagronde maart 2022

Op 15 februari a.s. is er weer een deadline voor het indienen van aanvragen voor NINO Mobility Grants en Conference Subsidies. Kijk op www.nino-leiden.nl/funding voor meer informatie.

We realiseren ons dat het vanwege corona moeilijk is om reizen en samenkomsten te plannen.

Nieuws uit de NINO-bibliotheek

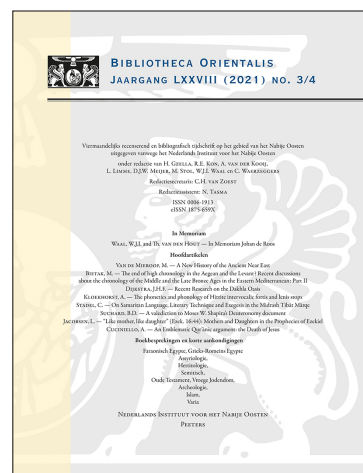
Ondanks weer nieuwe coronamaatregelen kan de NINO-bibliotheek gelukkig nog steeds open blijven tijdens de normale openingsuren. Het aantal studieplaatsen is wel weer terug gebracht tot 25, en bezoekers mogen weer alleen op de aangegeven plekken plaatsnemen. Tot nu toe levert dit geen problemen op omdat er nooit 25 bezoekers tegelijk aanwezig zijn, maar de bibliotheek kan nu niet als “rustige studeerplek” gebruikt worden door bezoekers die geen gebruik maken van de collectie. Enkele niet-Oude Nabije Oostenstudenten op zoek naar een rustige studieplek hebben we de toegang geweigerd.

Om goed te kunnen ventileren zetten we (enkele) ramen en deuren open waardoor het helaas behoorlijk fris kan worden binnen. Houdt u daar rekening mee en vergeet niet een warme trui mee te nemen bij uw bezoek.

In aanloop naar de naderende verhuizing (die nu verwacht wordt begin 2024) starten we al in januari 2022 met het invoeren van LCC (Library of Congress Classification). Deze classificatie wordt ook door de UBL gebruikt en voor de uniformiteit is het helaas niet mogelijk om vast te houden aan de unieke en vertrouwde NINO-nummering wanneer NINO onderdeel wordt van de MEL (Middle Eastern Library). Door nu al te starten met LCC hopen we dat de gebruikers snel wennen aan het nieuwe systeem en er tegen de tijd van de verhuizing helemaal vertrouwd mee zijn. Vanaf 1 januari krijgen alle nieuw aangeschafte boeken een sticker met een LCC-code. Deze boeken worden bij elkaar geplaatst in de kasten die nu al door recente verhuizingen leeg staan. De zichtkast komt te vervallen.

Verder zijn we begonnen met het ontdubbelen binnen de NINO-collectie. Sommige dubbele exemplaren zullen na de verhuizing in het UBGM (Gesloten Magazijn) geplaatst worden waardoor ze uitleenbaar worden. Verwijderde boeken worden in de bak ‘gratis’ bij de balie gelegd of worden binnenkort in de jaarlijkse verkoop aangeboden.

Nieuwe NINO-publicaties

Achter de schermen wordt hard gewerkt aan nieuwe volumes in onze series *PIHANS* en *Egyptologische Uitgaven*.

Verschenen:

Bibliotheca Orientalis 78 (2021), no. 1/2: 6 artikelen, een In Memoriam, recensies over ca. 45 recente boeken.

Bibliotheca Orientalis 78 (2021), no. 3/4: 8 artikelen, een In Memoriam, recensies over ca. 50 recente boeken.

Nieuws uit de NINO-collecties

Fotocollectie Scholten

Het digitaliseringsproject van de Scholtencollectie loopt ten einde. Onlangs namen we afscheid van Lara van der Hammen en Willemijn Havenaar, die onder leiding van Maartje van den Heuvel (Prentenkabinet UBL) hebben gewerkt aan de metadata van de collectie. Ook Sary Zananiri is klaar met zijn werkzaamheden voor ons project. Hij blijft de komende tijd nog verbonden aan het lopende Crossroads-project bij de Universiteit Leiden.

In de loop van 2022 zullen de gedigitaliseerde afbeeldingen met de ingevoerde metadata beschikbaar worden gemaakt via de Digitale Collecties van UBL.

De Liagre Böhl-collectie

We hebben enkele stukken uitgeleend aan Museum De Lakenhal voor de tentoonstelling "Misleiden — Fakes uit kunst en wetenschap". Enkele dagen na de opening werd een nieuwe lockdown afgekondigd en moest het museum zijn deuren sluiten voor publiek. Maar de tentoonstelling is digitaal te zien via het platform *Things That Talk*: <https://thingsthattalk.net/nl/zone/Misleiden>. Deze website is zeker een bezoek waard, en we hopen na 14 januari ook weer naar het museum te mogen.

Komende lezingen en evenementen

NINO Annual Meeting 2022

Op donderdag 27 januari vindt de derde NINO-dag plaats. De dag is gepland als een fysieke bijeenkomst in het RMO, die ook als livestream te volgen is. We houden er rekening mee dat er eind januari nog, of weer, corona-restricties kunnen zijn waardoor we deze opzet moeten wijzigen.

Het programma staat op onze website, en u kunt zich daar ook aanmelden om de dag bij te wonen. Het thema is *Visual Representations of the Ancient Near East*. In het kort: zes keynote speakers, een blok met zeven lightning sessions, uitreiking van de Scriptieprijs, en een borrel; <https://edu.nl/9em93>.

Posters kunnen nog ingezonden worden tot 15 januari.

